

Stikstof is een soort corona-epidemie (maar dan alleen in Nederland)

Posted on 28 december 2022 by Arnout Jaspers

Voor wie in 2020 en 2021 tussen Kerst en Nieuwjaar aan het bezinnen sloeg, kwam eigenlijk maar één onderwerp in aanmerking: corona. Hoe moest dit verder? Hoe komen we hier ooit nog uit? Als wetenschapsjournalist voelde ook ik me bijna letterlijk geroepen om het daar over te hebben, eigenlijk vaker dan me lief was, als tegengeluid temidden van alle hype en desinformatie.

In de laatste week van 2022 hoeven we het niet meer over corona te hebben, maar is bezinning op de stikstofcrisis evenzeer nodig. Die noemde Mark Rutte eind 2019, twee maanden voor het uitbreken van de corona-pandemie, de ernstigste crisis in zijn loopbaan. De afgelopen twee jaar klonk dat belachelijk, maar gek genoeg zou hij komend jaar best nog eens zijn gelijk kunnen gaan halen.

Post-corona is de wereld meer van hetzelfde

Ik heb nooit geloofd dat de coronacrisis de wereld eindeloos in zijn greep zou blijven houden. Welvarende landen zouden er in een of twee jaar uitkomen door vaccinatie

en groepsimmuniteit, niet-welvarende landen vrijwel uitsluitend door groepsimmuniteit. En zo geschiedde. Noch heb ik ooit geloofd dat de wereld na corona nooit meer hetzelfde zou worden, zoals vele duiders om strijd beweerden.

Inderdaad zien we post-corona een wereld terug met ruimschoots meer van hetzelfde: oorlog, inflatie, energiecrisis, volksopstand tegen afschuwelijke regimes, en ondergetekende die deze column zit te tikken op een laptop aan de andere kant van de wereld, want zelfs Thailand heeft alle reis- en corona-restricties opgeheven.

Verstandsverbijstering

Ik heb eveneens goede hoop dat de stikstofcrisis volgend jaar voorbij is, en dat dit een eind maakt aan Ruttes politieke loopbaan in Nederland. Maar ik ben daar minder zeker over dan over corona: politieke verstandsverbijstering kan resistenter zijn dan welk virus ook. De stikstofcrisis is als een corona-epidemie die op mysterieuze wijze beperkt blijft tot Nederland. Heel het land zit in stikstof-lockdown, maar als je één stap over de grens doet ploft de R-waarde naar nul en is alles open. Maar iedereen die daar vragen bij stelt, is volgens het narratief van de heersende politieke coalitie een stikstofwappie.

Gesteld dat de peilingen een redelijke indicatie geven van de uitslag van de Provinciale Statenverkiezingen in maart, gaat Rutte IV elk vermogen verliezen om nog wetsvoorstellen door de Eerste Kamer te krijgen. Bovendien, de uitvoering van het stikstofbeleid ligt grotendeels bij de provincies, die na maart terdege zullen moeten luisteren naar BBB en Ja21.

Zout op elke stikstofslak

Hoe gaat Van der Wal dan haar fundamentalistische stikstofbeleid doorvoeren? En zolang niet op haar manier ‘stikstofruimte’ wordt gecreëerd door uitkopen en onteigenen van boeren, zal de bijbehorende stikstof-lockdown steeds knellender worden. Want elke maand dat die langer duurt, raakt de woningbouw verder achter op schema. Elke dag dat achterstallig onderhoud aan wegen en bruggen niet kan worden uitgevoerd, wordt het risico op ongelukken groter.

De oorlogskas van serieprocedeerder Johan Vollenbroek lijkt voldoende gevuld om

ook in 2023 met een barrage aan procedures een nog groter deel van de maatschappij lam te leggen, met onze rechterlijke macht als welwillend meedenkende procespartij. Die bleek namelijk, met het vernietigen van de Bouwvrijstelling, bereid op elke stikstofslak zout te leggen.

Een knots van een perverse prikkel

Ook de manier waarop andere uitstoters, zoals Schiphol, nu stikstofrechten uit de ruif graaien ten koste van de landbouw, wekt grote woede op. Het kan bijna niet anders of tot een steeds groter deel van de bevolking gaat doordringen, dat dit in geen redelijke verhouding meer staat tot het beschermen van een lappendeken aan wensnatuur in Nederland.

Maar hoe het kabinet gaat vallen is moeilijk te voorspellen. De coalitiefracties staan nu zo'n twintig zetels electoraal onder water: die Kamerleden weten dat ze bij nieuwe verkiezingen vrijwel zeker hun plek en hun baan kwijtraken. Dat is een knots van een perverse prikkel om deze coalitie tot het bittere eind in het zadel te houden. De Haagse journalistiek vindt het niet kies om het over zoiets ordinairs als iemands inkomen te hebben, maar wat doet een vast maandsalaris van ruim tienduizend euro met je afweging om ergens de stekker uit te trekken?

25 miljard om structurele schade te veroorzaken

De maatschappelijke schade van dit stikstofblokkeerbeleid is moeilijk te becijferen, en voor een belangrijk deel niet in geld uit te drukken, maar onder de streep is die ongetwijfeld nog veel groter dan de 25 miljard euro die er nu tot 2030 voor is gereserveerd. Natuurbeschermers hoor je over die 25 miljard luchthartig praten als een bedrag dat 'beschikbaar' is, of dat 'vrijkomt', alsof dit gratis geld is dat ergens in een kist op het ministerie van Financiën is aangetroffen. Terwijl die 25 miljard uiteraard gewoon belastinggeld is dat ofwel extra geïnd moet worden, of wel niet aan andere zaken kan worden uitgegeven, zoals zorg of onderwijs of defensie.

Normale overheidsuitgaven hebben een maatschappelijk of economisch rendement. Een nieuwe spoorlijn of snelweg kost miljarden, maar draagt langdurig bij aan nieuwe of efficiëntere economische activiteit. Er is een saldo van eenmalige lasten en structurele baten. Zelfs in het geval van onderwijs kun je zo'n saldo becijferen.

Deze 25 miljard wordt echter uitgeven met als doel om structurele schade te

veroorzaken, namelijk het liquideren van een flink deel van de Nederlandse landbouw en van de 100 miljard euro per jaar aan exportinkomsten die dit oplevert. Dat verzin ik niet, dat zegt Van der Wal zelf in een interview met persbureau Bloomberg: 'exportcijfers (zijn) geen doel van de regering. Ons doel is het reduceren van emissies en natuurherstel'. In het buitenland concluderen vooraanstaande media verbijsterd, dat Nederland actief bezig is zijn mondiaal vooraanstaande positie in de agrarische sector om zeep te helpen.

De natuur kan best wachten

Wanneer staan er in de VVD- of CDA-fractie een paar mensen op die niet verkleefd zijn met hun zetel, maar die hun verantwoordelijkheid voor het landsbelang nemen?

Stel, het kabinet valt rond de Provinciale Statenverkiezingen en er komen nieuwe verkiezingen. Hoe moet het dan met de stikstof? Het simpele antwoord is: er moet niks, want de natuur kan best wachten, langer zelfs dan een kabinetsformatie in Nederland duurt.

En dan moet er een regering komen die natuurbescherming baseert op meetbare effecten, op nuchter beleid dat ook is gecheckt door buitenlandse experts, en op een afweging met sociaal-economische belangen. Of kopieer gewoon het natuurbeschermingsbeleid in Noord-West Duitsland, een gebied dat qua grootte en stikstofbelasting goed te vergelijken is met Nederland, en waar geen boer door de eigen overheid bedreigd wordt met dwangsommen en onteigening.

Absolutistische onzin

Je zou er een boek over kunnen schrijven: over hoe natuurbescherming in Nederland is ontaard in een obsessie met stikstof, in ecologisch dogmatisme en blind geloof in van de realiteit losgezongen stikstofmodellen. Over hoe rechters het voorzorgsbeginsel omarmden; kwalijke, absolutistische onzin waardoor Nederland nu in stikstoflockdown zit, ter voorkoming van theoretische, onmeetbaar kleine hoeveelheden stikstofdepositie die in de praktijk geen enkel effect op de natuur hebben.

Dat boek komt er wel, want ik heb het zo goed als af en het verschijnt binnenkort. Of het ook effect gaat hebben op de verstandsverbijstering over stikstof in de Nederlandse politiek is veel moeilijker te voorspellen.

*U leest de heldere, nuchtere berichten van wetenschapsjournalist **Arnout Jaspers** meestal op zaterdag in Wynia's Week, maar soms ook op woensdag.*

*Wynia's Week verschijnt 104 keer per jaar. De donateurs maken dat mogelijk. **Doet u mee?** Hartelijk dank!*